

Принцът и просякът

Марк Твен

Съдържание

Първа глава

Раждането на принца и на просяка5

Втора глава

Първите години на Том7

Трета глава

Том се среща с принца..... 12

Четвърта глава

Мъките на принца започват20

Пета глава

Том в ролята на патриций24

Шеста глава

Том получава наставления.....32

Седма глава

Първият обед на Том като принц40

Осма глава

Въпросът за печата.....44

Девета глава

Шествието по реката48

Десета глава

Страданията на принца 51

Единадесета глава

В Гилдхол 60

Дванадесета глава

Принцът и спасителят му 66

Тринадесета глава

Изчезването на краля 77

Четиринадесета глава

„Le roi est mort – vive le roi!“ 82

Петнадесета глава

Том като крал 94

Шестнадесета глава

Официалният обед 106

Седемнадесета глава

Фу-фу Първи 110

Осемнадесета глава

Принцът при скитниците 121

Деветнадесета глава

Принцът при селяните 129

Двадесета глава

Принцът и отшелникът 135

<i>Двадесет и първа глава</i>	
Хендън идва на помощ	142
<i>Двадесет и втора глава</i>	
Жертва на измяна.....	147
<i>Двадесет и трета глава</i>	
Принцът е пак пленник	153
<i>Двадесет и четвърта глава</i>	
Бягството	157
<i>Двадесет и пета глава</i>	
Хендън Хол.....	161
<i>Двадесет и шеста глава</i>	
Прогоненият	169
<i>Двадесет и седма глава</i>	
В затвора	174
<i>Двадесет и осма глава</i>	
Самопожертване.....	185
<i>Двадесет и девета глава</i>	
Към Лондон	189
<i>Тридесета глава</i>	
Успехите на Том	192
<i>Тридесет и първа глава</i>	
Шествието на „Припознаването“	195

Тридесет и втора глава

Коронацията	201
-------------------	-----

Тридесет и трета глава

Крал Едуард.....	213
------------------	-----

Заклучение

Правосъдие и възмездие.....	222
-----------------------------	-----

Бележки

Облеклото на Христовия приют	225
Заповяданото осъждане на Норфолкския херцог.....	225
Зеленчуците.....	226
Осъждането на Норфолк	226
Купата на дружбата	227
Спасяването на Норфолкския херцог	227
Момчето за бой	228
Личността на Хертфорд.....	228
Сваряване жив.....	229
Прочутото дело за чорапите.....	229
Заробване	230
Смърт за незначителни кражби	230
Христовият приют, или училището със сините униформи, „най-благородното учреждение в света“	231
Обедната зала	233
Обща бележка.....	234

Първа глава

РАЖДАНЕТО НА ПРИНЦА И НА ПРОСЯКА

*„О, милосърдие...
Двойна благодат
за който взема и за който дава,
по-силно у по-силните в света,
то повече от златната корона
приляга на монарха.“*

Шекспир,
„Венецианският търговец“

В стария Лондон в есенен ден от втората четвърт на шестнадесетия век на бедното семейство Канти се роди момче, което никой не желаше. В същия ден се роди друго англичанче на богатото семейство Тюдор, което то желаше. Желаше го и цяла Англия. Англия така дълго се бе надявала, молила и копняла за него, че когато то най-после се роди, хората едва не полудяха от радост. Познати и непознати се прегръщаха, целуваха и плачеха. Всички празнуваха. Вельможи и народ, бедни и богати пируваха, танцуваха, пееха и се веселяха дни и нощи поред. Денем Лондон беше

ненагледен, с весели знамена, развени по всички покриви и балкони, с великолепни шествия по всички улици. Нощем беше пак ненагледен, с бенгалски огньове по всички ъгли, с весели ликуващи тълпи. В цяла Англия се говореше само за новородения младенец Едуард Тюдор, Уелски принц, който си лежеше повит в коприна и атлаз, без да съзнава тази суетня, без да знае, че важни лордове се грижат и бдят за него... Без да иска и да знае, че е така. А за другия младенец, Том Канти, повит в жалки дрипи, се говореше само в бедняшкото семейство, за което той беше нова беда.

Втора глава

ПЪРВИТЕ ГОДИНИ НА ТОМ

Да прескочим няколко години.

Лондон съществуваше от хиляда и петстотин години и беше голям град – за ония дни. Имаше сто хиляди жители, според някои дори двойно повече. Улиците му бяха много тесни, криви и мръсни, особено в онази част, недалечно от Лондонския мост, където живееше Том Канти. Къщите бяха дървени, вторият им етаж се издаваше над първия, а третият подаваше лакти над втория. Колкото по-високи бяха къщите, толкова по-широки ставаха. Те имаха скеле от яки кръстосани греди и яка, измазана с хоросан зидария помежду им. Гредите бяха боядисани в червено, синьо или черно, според вкуса на собственика, и придаваха много живописен вид на къщите. Прозорците бяха тесни, с малки, изрязани като елмаз стъкла, отваряха се навън, на панти, като врати.

Къщата, където живееше бащата на Том, се намираще в една мръсна сляпа уличка, наричана Офъл Корт, извън Пудинг Лейн. Беше тясна, разнебитена, стара, претъпкана с нещастни бедняшки семейства. Челядта на Канти живееше в стаята на третия етаж. В един ъгъл имаше нещо като одър за майката и бащата; за Том, бабата и двете му сестри Бет и Нан нямаше ограничения – на тяхно разположение беше целият под и те можеха да спят, където пожелаат. Имаше останки от едно-две одеяла и няколко вързопа отдавнашна мръсна слама, но тия неща не можеха да се нарекат постеля, защото

не бяха подредени – сутрин ги изритваха в обща купчина, а вечер си избираха от нея кому каквото трябва.

Бет и Нан бяха петнадесетгодишни близначки. Бяха добросърдечни, нечисти, облечени в дрипи и съвсем неуки. Майка им беше като тях. Но бащата и бабата бяха същински сатани. Напиваха се, щом им се удадеше случай, и веднага почваха да се бият помежду си или с всеки, който им се изпречи; пияни или трезви, непрестанно ругаеха и кълнях; Джон Канти беше крадец, а майка му просякиня. Научиха и децата да просят, но не успяха да ги направят крадци. Сред ужасната сбирщина, населяваща къщата, но съвършено чужд ней, живееше един добър стар свещеник, когото кралят бе изгонил от дома му с пенсия от няколко фартинга⁴. Той събираше децата и ги учеше скришом на добро държане. Отец Андрю понаучи Том на латински, както и да чете и да пише; можеше да научи и момичетата, но те се страхуваха от подигравките на приятелките си, които не биха им простили такива необикновени съвършенства.

Целият Офъл Корт беше като жилището на Канти. Пиянски сбивания и крясъци се чуваха там редовно по цяла нощ. Счупените глави и гладът бяха нещо обичайно в тая сграда. Но малкият Том не беше нещастен. Животът му бе тежък, но той не съзнаваше това. Такъв живот имаха всички момчета в Офъл Корт, затова той предполагаше, че това е нещо редно и поносимо. Когато се прибираще вечер с празни ръце, той знаеше, че най-напред ще го наругае и набие баща му, след това ужасната баба ще повтори с още по-голямо усърдие всичко, а късно през нощта гладната майка ще му мушне скришом някоя жалка огризка или коричка, която е успяла да скъта за него, като не си е дояла сама, макар че съпругът ѝ я набиваше здраво за наказание, щом я заловеше в подобно предателство.

Да, животът на Том протичаше доста добре, особено лете. Той просеше само толкова, колкото да не яде бой вкъщи,

⁴ Фартинг – четвърт пенс. – Б. пр.

защото законите против просията бяха строги, а наказани-
ята тежки; голяма част от времето си прекарваше да слуша
вълшебните приказки и предания на отец Андрю за вели-
кани и русалки, джуджета и добри духове, за омагьосани
дворци и славни крале и принцове. Главата му се напълни с
тези чудни неща и неведнъж нощем, легнал на тъмно върху
оскъдната корава слама, уморен, гладен, пребит от бой, той
даваше воля на въображението си и забравяше своите бол-
ки и мъки, като си представяше прекрасния живот на някой
гален принц в кралски дворец. Денем и нощем в ония дни
беше обзет от едно неотстъпно желание – да види с очите си
истински принц. Веднъж спомена за това пред другарите си
от Офъл Корт, но те така безмилостно му се присмяха и го
смъмриха, че той предпочете да не споделя вече своя блян.

Той четеше често старите книги на свещеника и го ка-
раше да му ги разяснява и допълва. Бляновете и четенето
постепенно го промениха. Хората в мечтите му бяха толкова
изящни, че той започна да страда от мръсотията и дрипа-
вото си облекло, поиска му се да е чист и по-добре обле-
чен. Той продължаваше да играе с удоволствие в тинята, но
вместо да гази из Темза само за игра, започна да го върши и
за да се измие и изчисти.

Том можеше да намери всякога развлечения около май-
ското дърво⁵ в Чипсайд или по панаирите, а от време на вре-
ме както той, така и всички лондончани имаха възможност
да видят военни паради, когато някой прочут нещастник би-
ваше отвеждан в Тауър⁶ по суша или с лодка. Един летен ден
видя как изгориха на кладата в Смитфийлд нещастната Ан
Аскю⁷ и трима мъже, докато един бивш епископ им държеше
проповед, която му се стори съвсем неуместна.

⁵ Майско дърво – окичен с цветя и знамена висок прът, около
който танкуват и се веселят на 1 май. – Б. пр.

⁶ Крепост затвор за благородници в Лондон. – Б. пр.

⁷ Протестантка, наказана по обвинение на католическата
църква. – Б. пр.